Cengiz Dağcı

BAY JOHN MARPLE'IN SON YOLCULUĞU

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 413
EDEBÎ ESERLER: 210

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-541-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1998
2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Cengiz Dağcı: 9 Mart 1919 tarihinde Kırım'ın Yalta şehrinin Gurzuf köyünde doğar. Çocukluğu kıtlık, yoksulluk, Rus emperyalizminin zulmü ve büyük baskılar altında geçer. İlkokulu köyünde, ortaokulu Akmescit'te bitirir. Kırım Pedagoji Enstitüsü ikinci sınıfında iken İkinci Dünya Savaşı çıkar. 1941'de Ukrayna cephesinde Almanlara esir düşer. Almanların yenilmesi üzerine esir kampından kurtularak müttefik devletler safına sığınır. 1946'da Londra'ya yerleşir. İngiltere'deki hayatı da hiç kolay olmaz; bir taraftan yazarken en vasıfsız ve ağır işlerde çalışmak zorunda kalır.

"Türkçe bana anamın konuştuğu dil" diyerek yazı dili olarak Türkçeyi kabul eder. Türkiye Türkçesindeki ilk kitabı 1956 yılında Varlık Yayınları tarafından yayınlanan Korkunç Yıllar'dır. Yaşar Nabi ile mektuplaşarak tanışan Dağcı, eserlerini de posta yolu ile gönderir. Soğuk savaş şartlarının siyasi etkilerinin hissedilmesi, Sovyetler Birliği'nin sol entelijansiya ile kurduğu ilişkiler ve fikir hayatımızdaki çatlamalar yazarı yalnızlaştırmak üzereyken, Ötüken Yayınevi ile tanışır. Ötüken Yayınevi vasıtasıyla yirmiden fazla kitabı Türk okuyucusuyla buluşturur.

Dağcı Türk edebiyatının büyük yazarları arasındadır. Romanlarında Kırım Türklerinin yaşadığı acıları hüzünlü ama berrak bir üslupla aksettirir. Kitapları yıllarca elden ele dolaşır. Kırımla olan ilgisini hiçbir zaman koparmaz ve Kırım Türklerinin vatanlarına dönüşlerini anlatmayı ihmal etmez. Hatıralarında "Ben yalnızca Kırım'ın yazarı değilim ama Kırım'ın faciasını bütün gerçeği ve içtenliğiyle yalnız ben yazabilirdim" der. Hayatının son yıllarında içerisinde bulunduğu muhitteki karakterleri ele alan hikâyeler de yazar.

En büyük destekçisi savaş sırasında Polonya'da tanıştığı ve 1998 yılında kaybettiği kıymetli eşi Regina Hanım olur. Aralarında Yazarlar Birliği'nin ve İlesam'ın yılın yazarı, Türk Ocakları'nın üstün hizmet ödülü de olmak üzere sayısız ödül alır. Cengiz Dağcı, 22 Eylül 2011 tarihinde Londra'nın Soutfields bölgesindeki evinde saat 12:30 sıralarında vefat etti. Dağcı'nın

vefatı üzerine Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Ukrayna Devleti nezdinde yaptığı görüşmelerle 70 yıldır ayrı kaldığı Kırım topraklarına gömülmesi için izin alındı. Dağcı'nın cenazesi 1 Ekim 2011 Pazar günü, Akmescid'e 100 kilometre uzaklıktaki Yalta bölgesine bağlı Kızıltaş köyünde defnedildi.

Cengiz Dağcı'nın Eserleri;

Romanları; Onlar Da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, İhtiyar Savaşçı, Benim Gibi Biri, Üşüyen Sokak, Ölüm ve Korku Günleri, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Dönüş, Yoldaşlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler, Anneme Mektuplar, Regina

Tarihi Romanı; Genç Temuçin

Hikâyeleri; Bay Markus'un Köpeği, Bay John Marple'in Son Yolculuğu, Oy, Markus, Oy!, Rüyalarda: Ana ve Küçük Alimcan

Denemeleri; Ben ve İçimdeki Ben (Yansılar'dan Kalanlar), Yansılar 1, Yansılar 2, Yansılar 3, Yansılar 4

Hatıratı; Hatıralarda Cengiz Dağcı

Rahmetli eşim Regina-Barbara (Kleszko) Dağcı-Suwarska'ya

Benim Regina'm,

56 yıl derin bir dostluk ve bunun 53 yılını evlilik bağıyla bağlı olduğumuz hayatımızda ebedî sahada çalışmalarımın üzerine seninle hiç konuşmadım. Konuşmadım, çünkü sen benim ne yazdığımı, nasıl yazdığımı, niçin yazdığımı biliyordun sanırım. Yalnız İngiliz öyküsü *Bay Markus Burton'un Köpeği* yazılıp tamamlanınca öykü üzerine danışma ihtiyacını duydum. Sen çok beğenmiştin öyküyü. Belki de senin bu beğeninden kaynaklanan bir güçle, bir bakıma söz konusu öykünün devamı olan, *Bay John Marple'ın Son Yolculuğu* üzerine çalışmalarıma başlamıştım. Senin son bir yıl içinde halsizliğini biliyor ve gözlerini yaşama kapatmadan önce öyküyü tamamlayacağımı umuyordum. Eserin son bölümleri yazılırken benim kollarımın arasında kapattın gözlerini yaşama. Bu öykü senin öykündür.

C. Dağcı

Madame Dorothy.

Hayır, Fransız asıllı değildi Bayan Dorothy, İngiliz; hem de Londra doğumlu, soyu sopu Londralı. Şu anda üstünde durduğu verandanın beş kilometre kadar uzağında arka bahçesi Bromton mezarlığının yüksek duvarına bitişik evin içerisinde gelmişti dünyaya. Günümüz haritasında eksik o ev.

Ama bu uzun bir öykü.

Öykünün kısası şu ki, genç Bayan Dorothy savaşın ilk yılında Kanadalı pilot Martin'i tanıdı. Martin'e âşık oldu, kısa bir süre sonra Martin'e evlilik bağıyla bağlandı ve Kanada Hava Kuvvetlerine mensup pilot Martin, genç eşinin savaş yıllarını güvenceli bir yerde geçirmesi amacıyla Dorothy'yi akrabalarının yanına yollattı ve Bayan Dorothy, Quebec toprağına ayağının bastığı günden sonra ismi *Madame* Dorothy'ye dönüştü.

Güneşli bir sonbahar sabahı.

Çimliğin ucundaki, İngilizlerin *Crab-Apple* diye isimlendirdikleri, yabanıl elma ağacının sararmaya yüz tutmuş seyrek yapraklı dalları arasından çıkan serçelerin seslerine dalmış, boşluğa bakıyordu. Düşüncelerini, düşünceleriyle birlikte rahibin dünkü şaşkın tavrını, serçelerin cıvıltıları alıp gitmişlerdi belirsiz bir yere. Gecesi uykusuz geçmişti. Biraz da ağlamıştı. Sonunda kesin bir karara varmıştı: fazla üstünde durmaya değmezdi. Olacak olmuştu bir kere. Bugün öğle saatlerinde çıkacaktı yola.

Kırk yıl öncesi güneşli yaz gününün yolculuğu esti aklına ve yüreği burkuldu. Ama çabucak kendine hâkim oldu. O yaz günü de öğle saatlerinde çıkmışlardı yola.

Omuzlarının üzerine atılı kahverengi kara püsküllü şalın uçlarını avucunun içine toplayıp çenesinin altına götürdü; bir elinde beyaz kemik başlı bastonu, diğer elini beline destek yaparak, verandanın yerden altı basamak yüksek

merdivenini indi, ağır adımlarla az aşağıdaki nehirden gelen esintiye karşı yürüdü.

Sağlam karakterli bir hanımdı *Madame* Dorothy. Yufka bedenli, nazik yüzlü, ilk bakışta hasta görünen ama sağlam karakterli. Dediği dedikti; dudaklarının arasından çıkmış bir sözü iki etmezdi. Dün de Putney Vale *crematorium*'una bağlı küçük kilisede rahibin, "Olur mu Dorothy Hanım?" deyişi ve Dorothy hanımın iki eliyle göğsü üstüne bastırdığı John'un yazlık şapkasına bakışı, ve Putney Hill üstündeki bahçesi bakımlı, damı yeşil kiremitli, dış duvarları en azından üç yılda bir açık mavi boyayla boyanan, odalarının her penceresine bal sarısı tül örtüler asılı görkemli evinden değil de süpürgeyle gökten inmiş de kocasını süpürgesine alıp yine göğe uçacak bir cadıyla karşılaşmışçasına, hem de ruhî ve medenî inceliğin uzağında ve yarı aptal bir insan gibi Dorothy Hanımın karşısında duruşu...

Aslında onun neyineydi; Tang nesline ait çini vazoyla huzuruna çıkacağımı mı sanmıştı? Benim olan benimdi; şapkamın içerisinde taşırım, çantamın içerisinde taşırım, istersem cebimde de taşırım, diye düşünmüş ve öfkeli çıkmıştı kısa bir duadan sonra kiliseden.

Evinin arka bahçesini nehirden ayıran beyaz badanalı alçak duvara yaklaştığı zaman hava az ılıdı.

Güzün son haftasıydı. Nadir çıkıyordu serçelerin cıvıltıları yabanıl elma ağacından son günlerde. Ama bugün... bugün cıvıldaşıyorlardı işte, ve cıvıltılarıyla Dorothy Hanıma, Dorothy Hanımın bilmediği bir şeyleri söylemek istiyorlardı adeta. "Oh," diyordu Dorothy Hanım içinden, "biliyorum, John'u görmeyeceksiniz gayrı bu bahçede; John da sizleri görmeyecek, cıvıltılarınızı işitmeyecek. Ama ben buradayım daha... bu evdeyim. Kim bilir, Markus da döner belki günün birinde Kanada'dan, ve ben John'un ardından bu dünyadan göçüp gittikten sonra bu evde yaşamak ister belki Markus. Markus'un çocukları duyarlar cıvıltılarınızı.

Yok, saçma bir düşünce değil düşündüklerim; yaş ilerledikçe vatan toprağı ve eski baba ocağı çeker insanı."

Yabanıl elma ağacının dibinde durdu.

Serçelerin cıvıltıları kesildi ama uçmadılar; Dorothy Hanımı başka sabahlarda gördüklerinden değişik bir ışıkta görüyorlardı galiba ki, küçük başlarını büküp bakıyorlardı Dorothy Hanıma; Dorothy Hanımsa, vücudunun bütün ağırlığıyla topuklarına kadar toprağa batmış gibi duruyordu olduğu yerde ve serçeler onu bu haliyle görmek istemiyorlarmış gibi, önce bir-ikisi, onların ardından başkaları, nehrin karşı yakasına uçup gözden kayboluyorlardı. Yel dinmişti. Soğuk geceden kalma hafif sis tülbenti yükseliyordu rutubetli otlardan havaya. Fideleri geçen baharda John'un eliyle toprağa dikilmiş ve yaz boyu olağanüstü boy atmış yıldız çiçekleri John'un kendileriyle vedalaşmadan gitmesinin hüznüyle duruyorlardı çimliği nehirden ayıran duvarın dibinde.

Çiçeklere bakarken acı bir yumru sokuldu boğazının içine.

Ama gözleri kolayca sulanan soydan bir kadın değildi Dorothy Hanım; pratik çarelerle hemen silkinip çıkıyordu kendisini içinde bulduğu müşkül durumlardan.

Yün şalının altındaki göğüs cebinde saklı küçük makasını bulup çıkardı, ikisi kızıl üçü beyaz beş tane krizantem çiçeğini kesti, çiçek demetini yüzüne kaldırdı, ve kokusuz çiçeklerden John'un kokusunu almış gibi, yüzü tatlı bir gülümsemeyle aydınlandı. Ama uzun sürmedi gülümsemesi; çiçek demetini göğsü üstüne bastırdı, ve ağır adımlarla evine doğru yürümeye başladı; yürürken, "Ben yetmiş yaşındayım. Neden durmadan geriye bakıyor ve John'u geçip gitmiş yılların ışığında görüyorum," dedi içinden.

Durdu.

Başını göğsüne eğdi.

"Üç gün öncesi John'u gelip bulan ölüm şimdi benim de arkamdan mı geliyor acaba?" diye düşündü, ve başını çevirip arkasına baktı.

Yabanıl elma ağacına dönmüş serçeler ötüken cıvıltılarına başlamışlardı yine. Gökyüzü alabildiğine yüksek ve maviydi. Doğu göğüne yükselmiş güneş ışıl ışıldı. Gökyüzü ve serçelerin şen cıvıltıları güzel bir günü muştuluyorlardı Dorothy Hanıma. "Bugün son yolculuğuna çıkacaksın. Yolun sonuna kadar ben senin yanında olacağım, John" dedi içinden, ve evine doğru yürümesini sürdürdü.

Verandanın yerden altı basamak yüksek merdivenini çıkınca dönüp bahçeye baktı tekrar.

Bahçeyi komşu evin bahçesinden ayıran ahşap çitin dibindeki *hibiscus* çalıları ve çalıların arasında papatyalar en zengin güzelliklerindeydiler daha. Ama çimlik bakımsızdı. Özellikle çimliğin nehre doğru sarkan ucunda otlar ve otların arasında *dandilion*'lar olağanüstü boy atmışlardı. Bahçeye bakarken de John gelip duruyordu gözlerinin önüne; John'u görüyordu.

Çabucak gelip bulmuştu ecel John'u. Rüzgârın söndürdüğü bir mum gibi sönmüştü. Yalnızca gölgesi kalmıştı karanlıkta. Karanlık dağılınca da gölgesi silinmemişti Dorothy'nin gözlerinden. Şimdi de onun gölgesini görüyordu, ve ölüm gelip Dorothy Hanımı bulacağı güne kadar John'un gölgesini görecek, onun gölgesi yanında yaşayacaktı Dorothy Hanım.

Kötüydü ölüm.

Yalnızca ölenler için değil; yaşayanların da huzurunu bozuyordu ölüm.

Dönüp oturma odasına girdi.

Hiçbir şey göremedi odada.

Oda boş değildi, ama karanlıktı. Dışarda çekip gitmiş karanlık gece yalnızca odanın içerisinde kalmıştı. Ya da ha-

yatının, ışıkları henüz yanmamış, yeni bir dramının oynanacağı sahnesi üstünde duruyordu Dorothy Hanım.

Gözlerini yumdu ve uzun bir süre hissiz ve düşünmeksizin durdu. Neden sonra gözlerini açtı. Doğuya bakan pencerenin tül örtüleri arasından dökülen güneşin ılıcak ışınlarıyla doluydu oda. Odanın karşıki duvarı dibinde *ercoll* sediri, sedirin her iki ucunda *ercoll* koltukları, sedirin ve koltukların üzerinde kanaviçeler, el işlemeli bezlerle kaplı ayak tabureleri, odanın sol tarafında açık şömine, şöminenin beyaz mermer desteği üstünde oğlu Markus'un, gelininin, torunlarının, John'un gümüş çerçeveli fotoğrafları, abajurlu lambalar, odanın orta yerinde üstü *Country Life, Lady, Vogue, Harper* dergileri ve geçen pazardan kalma henüz okunmamış *Observer, Indipendent, Times* gazeteleriyle yüklü kahverengi cilalı alçak masa, sedirin ve koltukların arkalıklarına yaslı yüzleri William Morris deseninde işlemeli yastıklar, yine William Morris deseninde açık yeşil renk duvar kâğıtlarıyla kaplı duvarlarda, orijinal değilse de, Rönesans ressamlarının pahalı kopyaları...

Severdi bu odayı Dorothy Hanım. Hele uzun kış akşamlarında şöminenin bir tarafına atılı koltuğa gömülüp piposunu tüttüre tüttüre John'un akşam gazetesini okuyuşu, kendisinin de şöminenin öbür tarafına atılı koltuğa gergefiyle oturup B.B.C.'nin müzik programında çalınan Mozart'ı dinlediği akşamlar Dorothy hanımın en mutlu akşamları olmuştu. Bazı akşamlar okuduğu gazeteyle yüzünü örtüp uyurdu John ve Dorothy Hanım Mozart'ın senfonisinden kopmuş göze görünmeyen bir gücün ikisini ipek kanatlarına alıp gökyüzü katının bir yerindeki cennetin kapılarına götürdüğünü hisseder gibi olurdu.

John ve Dorothy Hanım haketmişlerdi öylesi güzel ve huzurlu akşamları; uzun yıllar alın terleriyle çalışmış, ev bark kurmuş, torun sahibi olmuş, ihtiyarlıklarında yaşamanın zevkine ulaşmışlardı.

Odanın orta yerinde durdu, çevresine bakındı.

Dünkü ölü eşyalar bu sabah canlanmışlardı adeta.

Her şey: şömine desteğinin üzerindeki fotoğraflar, koltuklarda yüzleri işlemeli yastıklar, ve pencere örtüleri kendisini görüyorlar gibi bir his uyandı Dorothy Hanımın içinde, ve gözlerine yaşlar geldi. Ama kırgın değildi; tersine, şu anda mutluydu. Bütün bu uzun yıllar hayatları yalnızca alın terleriyle çalışma, ev bark kurma, ve oğullarını eğitmeyle geçmemiş, kendilerine özgü romantik günlerini de yaşamışlardı. Hem de tanıştıklarından az sonra...

İyi hatırlıyordu Brighton'un kıyı kuşağında John'la geçirdiği o güneşli yaz gününü.

İlk tatilleriydi.

Brighton'un dört kilometre uzağında Hove kıyısının kayaları arasındaki küçük kumsalı unutamıyordu Dorothy Hanım. Kıyının sığ suları içinde koşuşmaları, sular içinde yuvarlanıp oynaşmaları, John'un Dorothy'nin belini dolayıp ilk kez dudaklarını öpüşü...

"Dorothy, ben bugün ne kadar mutluyum, biliyor musun? Bütün hayatımda ben bugünü bekledim, bugünü özledim. Şimdiye kadar yalnızca rüyamda gördüm böylesi bir günü. Bugün rüyam gerçeğe dönüştü. Ben bu denizin suları içinden çıkmak istemiyorum," demişti John Marple.

Güldü Dorothy Hanım.

Gözlerinde biriken yaşlar arasından şöminenin sol tarafındaki alçak kürsünün üzerinde duran koyu kızıl kadife beze sarılı ve dört bir yandan yeşil naylon şeritle bağlı sandığa baktı, ve bakışlarını sandıktan ayırmaksızın yürüdü, kürsüye yaklaştı, eğilip eliyle âşıkane sandığı okşadı.

"Korkma," dedi içinden Dorothy Hanım, "korkma, ben seninle gideceğim rüyalarının gerçekleştiği yere. Senin ruhun her zaman mutlu olacak orda," dedi içinden, ve çiçek demetini usulca sandığın üzerine koydu, doğruldu, uzunca

bir süre sandığa baktı, sonra da dönüp kitaplığa açılan kapıya doğru yürüdü.

***

Kitaplığı barındıran oda küçük bir odaydı; zengin eşyalı ve kitaplı da denmezdi. Odanın orta yerinde yalnızca uzunlamasına kahverengi masa, masanın çevresinde arkalıklı dört sandalye, duvara pekiştirilmiş dört ahşap rafa dizili Dickens, Hardy, Forster, Green gibi John Marple'ın sevdiği İngiliz yazarlarının eserleri, Dorothy Hanımın büyük bir merak ve iştahla okuduğu Fransız ve İskandinav klasikleri, ikisinin de zevkle okudukları Agatha Christini'nin, Marguerite Duras'ın hafif romanları, bunlardan başka, duvarlarda John Marple'ın hayran olduğu Bastin, genç Sir Charlton; Sir Stanley Mattews futbolcuların, Boycott ve Compton gibi *Cricket* kahramanlarının posterleri, ve küçük odanın en göze batar yerinde, emektarlığa ayrıldığı gün Dorothy Hanımın hediyesi olan ama ölümüne kadar gayet az kullanılmış *Golf* sandığının içerisinde *golf* çubukları, *golf* ayakkabıları. Wimbledon Golf kulübünün üyesi olmasına rağmen, nadir uğrardı oraya; sakatlığı rakipleriyle *golf* sahasına çıkmasına izin vermiyordu ama kendi bahçesinin çimliği üstünde *golf* topuyla oyalanmayı severdi John Marple. Özellikle güneşli yaz günlerinde saatlerce çıkmazdı bahçeden. Verandanın dibindeki *tier* yaptığı yükselimden *golf* çubuğuyla topu çimliği nehirden ayıran duvara kadar uçurturdu; özellikle Dorothy Hanımın verandanın merdiveni üstünde durarak kendisini seyrettiğinin farkında olduğu anlarda topa öylesine güçlü vururdu ki, bazan top havalanıp duvarın üzerinden uçar, nehrin suları içine düşerdi, John'sa Dorothy'nin kendisini gözetlediğini görmemezlikten gelip, ikinci topa daha bir güçlü vururdu, ve ancak Dorothy gülerek, "John! Kiminle oynuyorsun bugün?" diye sorduğunda John Marple büyük